

Kraków, kwiecień 2021 r.

Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej
im. Tadeusza Kościuszki

Rozprawa doktorska

Wpływ wielkopowierzchniowych wystaw ogrodowych na strukturę miasta na przykładzie wybranych wystaw organizowanych na obszarze dawnych Niemiec Wschodnich

Autor: mgr inż. arch. kraj. Agnieszka Wójcik-Popek

Promotor: dr hab. inż. arch. Bogusław Podhalański, prof. PK

STRESZCZENIE

Praca doktorska odnosi się do kwestii związanych z metodą odnowy miast, opartą na tworzeniu parków publicznych. Koncentruje się na zjawisku niemieckich wystaw ogrodowych (nazywanych również festiwalami ogrodowymi) w aspekcie ich wielkoprzestrzennych relacji ze strukturami miejskimi. Festiwale, traktowane jako wielkopowierzchniowe, długoterminowe i długofalowe inwestycje, mocno ingerujące w struktury urbanistyczne, stanowią ciekawy materiał badawczy z pogranicza architektury krajobrazu i planowania miast.

Współczesne niemieckie wystawy ogrodowe organizowane są od 1951 roku przez różne miasta Republiki Federalnej Niemiec (do 1990 roku związane z terytorium Niemiec Zachodnich) pod egidą centralnego stowarzyszenia Zentralverband Gartenbau, a od 1993 roku Deutsche Bundesgartenschaugesellschaft. Ciągłość zjawiska, powtarzalność i podobne zasady organizacji festiwali pozwalają na zastosowanie metod porównawczych oraz stanowią podstawę do analizy i oceny ich wpływu na strukturę miast. Zakres pracy obejmuje wystawy ogrodowe o zasięgu krajowym (BUGA) i międzynarodowym (IGA). Do końca roku 2020 na terytorium Niemiec odbyło się 35 takich festiwali. Obszary wybierane pod wystawy to przede wszystkim tereny zdegradowane, opuszczone, wymagające rewitalizacji i integracji z sąsiedztwem. Niewielka część ekspozycji znajduje się w typowych pawilonach wystawowych, większość prezentowana jest na specjalnie zaaranżowanych przestrzeniach otwartych. Po zakończeniu wystaw większość obszarów przekształcana jest na ogólnodostępne tereny zieleni (parki, tereny sportowo-rekreacyjne itp.). Dla zilustrowania szerszego kontekstu w pracy odniesiono się również do niemieckich wystaw ogrodowych o zasięgu regionalnym (LAGA), do nurtu wystaw światowych i ich kontynuacji – wystaw EXPO, a także międzynarodowych wystaw budownictwa (IBA).

Zakres analizy szczegółowej obejmuje obszary powystawowe o łącznej powierzchni ok. 530 ha, znajdujące się w 11 miastach na terytorium dawnego NRD. Tereny, które w pracy szczegółowo przeanalizowano, powstały jako efekt siedmiu festiwali, które odbyły się w latach 1995-2015. Głównym celem organizacji wystaw na obszarze dawnego NRD w latach 1995-2007 był rozwój miast nowych krajów związkowych.

Przeprowadzone badania gabinetowe, analizy *in situ* oraz analizy porównawcze terenów powystawowych, oparte na metodzie *case study*, pozwoliły na sformułowanie wniosków,

dotyczących doboru terenów pod parki publiczne, aby osiągnąć wysoką efektywność procesów rewaloryzacyjnych.

W związku z różnorodnością czynników, wpływających na cechy jakościowe zachodzących zmian, wnioski sformułowano w trzech kategoriach, odpowiadających cząstkowym polom badawczym: 1. zmiany w strukturze miasta jako efekt długoterminowego i wieloaspektowego procesu organizacji wielkopowierzchniowej wystawy ogrodowej oraz jego udostępnienia w formie parku publicznego; 2. zewnętrzne uwarunkowania dla udanej rewaloryzacji przestrzeni urbanistycznej w kierunku parku publicznego; 3. endogeniczne cechy terenów zieleni sprzyjające wysokiej efektywności procesów rewaloryzacji urbanistycznej.

Rozwój wiedzy związanej z możliwościami adaptacji zdegradowanych przestrzeni urbanistycznych w formie parków publicznych o szerokim programie użytkowym, połączonych z działaniami służącymi edukacji krajobrazowej i ekologicznej oraz rozwojowi turystyki i zmianie wizerunku miast, może przyczynić się do ewolucji podejścia w gospodarowaniu zasobami gmin miejskich, podnosząc jakość życia ich mieszkańców.